

Степан БУРАНИЧ,
аспірант кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник:
Богдан ВОДЯНИЙ,
професор кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
кандидат педагогічних наук
Тернопіль, Україна
labdsto@gmail.com
sburanic@gmail.com

МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНА КОМПОНЕНТА ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКОГО ТЕАТРАЛЬНОГО ВЕСІЛЬНОГО ДІЙСТВА

Українське традиційне весілля – найдовше в часі театралізоване дійство у відзначенні календарних та родинних свят. Адже воно триває більшу половинну доби й таким чином містить у собі ряд театралізованих складових. Чи не найголовнішу роль у них відіграють традиційні весільні музики. Без яких весілля загалом не може зреалізуватися й тому саме завдяки їхній грі весільні гості мають можливість не лише бути учасниками обрядових дійств, а й належно розважитися та відпочити.

На вивчення ролі традиційних інструментальних капел у весільному обряді українські вчені звертали не достатньо уваги. Частково торкалися цього питання лише такі етномузикознавці, як: Ігор Мацієвський [2], Михайло Хай [4], Богдан Водяний [1], Ірина Федун [3], Вікторія Ярмола [5]. У їхніх працях зроблені лише натяки на участі традиційних інструментальних капел у

весільному обряді. Тому це питання потребує більш глибокого та повнішого висвітлення в українській етномузикознавчій науці.

Мета дослідження – проаналізувати роль і функцію традиційних інструментальних ансамблів, як найголовнішої складової західноподільського обрядовому дійстві.

Західноподільське весілля – це багатогодинне театралізоване дійство, яке включає у себе майже усі композиційні складові великої форми: пролог, три дії, інтерлюдії та епілог. Найактивнішу роль у пролозі, в інтерлюдіях та в епілозі відіграють традиційні інструментальні ансамблі (в досліджуваній місцевості їх називають «весільними музикантами» або «весільними капелами»).

Пролог це початок весільного обряду. Головну роль у ньому відіграють весільні музиканти, господар, молодий і молода, дружки, та весільні гості. Музиканти розпочинають театралізоване весільне дійство, грою марш «На добридень», адресованого батькові молодої, або молодого, за що отримують грошову винагороду. Опісля, грають марші гостям, які приходять на весілля. У Західному Поділлі найпоширеніші марші: «За світ встали козаченьки», «Ой на горі тай жінці жнуть», «Їхав, їхав козак містом», «За Україну!», «Гей, там на горі Січ іде», «Гей, ви, стрільці січовії» та ін. Саме у них закладена радісна, настроєвість, що повинна витати упродовж цілого театралізованого весільного дійства. До речі, ті ж самі марші весільні музиканти грають під час проведу молодого і молодої з гостями до шлюбу та повернення з нього. Останнім часом в досліджуваній місцевості склалася традиція грати маршів на мелодії духовних пісень під час виходу молодої пари з церкви після вінчання. У цей час звучать мелодії маршів «Назарета любий цвіте», «Де згода в сімействі» та «Многаліття». Під час ходьби молодої пари з весільною свитою до свого дому весільні музиканти грають ті ж самі марші лише з іншою послідовністю, а той виконують марші, а той виконують такі марші, які до цього ще не грали.

Після повернення молодої пари з церковного вінчання розпочинається обряд дарування подарунків (у давніший період розпочинали дарувати молодій парі їхні батьки, опісля дідусі і бабусі, брати сестри, а потім дружки, світилки

та гості). Під час цього дарування весільні свашки, дружки, або світилки, чи хтось з гостей співали весільні вівати. У проміжку між ними весільні музики робили інструментальні перегри останнього музичного речення вівата. Саме така їхня гра виконувала важливу ритуально-обрядову функцію, надавала урочистої святковості цьому весільному обряду.

Після вручення подарунків відбувається «перший весільний стіл». Він зазвичай триває недовго. Опісля має місце перша інструментальна інтерлюдія. Її функцію виконують весільні музики. Після першого застілля вони насамперед грають повільного вальсу для молодої пари, яка таким чином започатковує весільні танці і прелюдно показує вміння танцювати, й таким чином запрошує весільних гостей продовжувати танцювальні розваги.

Опісля весільні музики грають різні танцювальні мелодії. У Західному Поділлі склалася певна традиція чергування весільних танців. Після «першого весільного столу» зазвичай слідує чергування вальсових танцювальних мелодій із козачково-гопаковими та польковими. Зауважимо, що для гостей старшого віку весільні музики грають повільні вальси («Взяв би я бандуру», «Сама я рожу посадила», «По маленьку, Юзьку грай» та ін.), а для гостьової молоді – «Час рікою пливе», «Із Бережан до кадри», «Човник хитається серед води», «У саду де колишуться віти» та ін. До речі, перша інструментальна інтерлюдія – це своєрідна танцювальна розминка весільних гостей, адже вони таким чином набирають азарту у весільних розвагах й готують кульмінаційну частину театралізованого весільного дійства, що припадає на час, що наступає після «другого весільного столу».

Друга інструментальна інтерлюдія є своєрідним апогеєм танцювальної частини театралізованого весільного дійства. У ній зазвичай виконується швидкі мелодії, зокрема, до козачково-гопаківих та полькових танців. Зауважимо, що у другій половині інструментальної інтерлюдії виконуються мелодії до танців «Коломийка», «Гуцулка» та «Аркан». Найчастіше у Західному Поділлі весільні гості танцюють «Коломийку» (у репертуарі весільних музик є від трьох до п'яти коломийкових мелодій). По між них

останнім часом західноподільські весільні гості танцюють й напливові танці (танці іншоетнічного походження: «Фокстроти», «Танго», «Роке-н-рокл», «Шейк», «Повільний танець»). До речі, їх зазвичай виконує весільна молодь.

Власне апогеєм другої інструментальної інтерлюдії є танець «Аркан». Цей танець у Західному Поділлі здавна й до сьогодні виконується лише чоловіками. Саме ним танцівники намагалися показати присутнім гостям свою фізичну витривалість, а zarazом майстерність виконання.

Третя інструментальна танцювальна інтерлюдія має місце після останнього весільного столу. Вона, зазвичай, триває не довго і характеризується швидкими танцями (польково-коломиївковими). Й таким чином готує завершення самого театралізованого весільного дійства.

Епілогом західноподільського весільного дійства є обряд накладання хустки на голову молодій. Саме опісля нього музики грають обрядові танець-пісню «Горіла сосна, палала». Під неї молода перегулює з усіма, присутніми на весіллі дівчатами для того, щоби кожна із них як най скоріше вийшла заміж. До речі, це найдовший танець серед усіх виконуваних на весіллі. І саме він завершує традиційне західноподільське театралізоване весільне дійство.

Отже, традиційні інструментальні капели у західноподільському театралізованому весільному дійстві відіграють чи не найголовнішу роль, як в його основних обрядових дійствах, так і під час його танцювальних розваг. Адже такі складові весілля, як «зустріч музикантами весільних гостей», «проводи молодої пари до шлюбу та повернення з нього», «гра весільних віватів», «обряд накладання хустки молодій на голову» не можуть обійтися без інструментального супроводу. А найважливішу роль весільні музики відіграють під час музично-інструментальних інстерлюдій (супроводу танців). Саме завдяки їхній грі весільні гості можуть по справжньому оцінити те чи те весілля загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Водяний Б. «Народні музичні інструменти в народній культурі Західного Поділля» // Традиційна народна музична культура Західного Поділля: Збірник

статец і матеріалів / Ред.-упор. Олег Смоляк, Василь Коваль. – Тернопіль: Астон, 2001. – (55-66 с.).

2. Мацієвський І. Троїста музика (до питання про традиційні інструментальні ансамблі). Ігри й співголосся. Контонація. Музикологічні розвідки. Тернопіль: Астон, 2002, С. 95-111.

3. Федун І. Концепт професіоналізму в українській ансамблевій народоінструментальній музиці. Етномузика: збірка статей та матеріалів із нагоди ювілею професора Богдана Яремка. Число 19 / упор. В. Ярмола. Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2023. С. 31-55.

4. Хай М. Українська інструментальна музика усної традиції. – Київ – Дрогобич. Видавництво «КОЛО», 2011, - с 12, 466 С.

5. Ярмола В. Роги в традиційній музичній культурі Західного Полісся Етномузика: Збірка статей та матеріалів із нагоди ювілею професора Богдана Козака.

